

דפוס ראשון. מהדורת התלמוד הירושלמי ונציה רפ"ג וראשית הדפוס העברי. יעקב צ' מאיר. ירושלים, מאגנס, תשפ"ב. 265 עמ'. (02-6586659)

אצל מביני דבר הביטוי 'על פי דפוס ראשון' הוא ביטוי של כבוד. הוא מבטא בדרך כלל שיש בסיס איתן לנוסח הספר בו עוסקים, שהוא עוקף 'מלמעלה' את כל שינויי הנוסח והשיבושים שנכנסו לספר בשוגג ובמזיד במשך השנים, ושהוא מקרב את הקורא והלומד לנוסח המקורי שיצא מידי המחבר. אולם לפעמים אנו שוכחים שהדפוס הראשון הזה הוא עצמו צאצא של כתב יד או כתבי יד שלא תמיד מר בר רב אשי חתום עליהם, כך שגם עדות נוסח של דפוס ראשון צריכה לפעמים עָרֵב לאמינותה. הדפוסים הראשונים של ספרי היסוד של התורה שבעל פה ומפרשיה ושל הפוסקים הראשונים נוצרו בדרך כלל בעידן ראשית הדפוס לפני כחמש מאות שנה, עידן ששינה לחלוטין את דרכי העברת הידע ואת צורת המבט על השתלשלות המסורת ודרכי הפסיקה. המחבר, היסטוריון של הספר העברי ומחבר ספרים ומאמרים רבים בענייני יהדות ומחקרי ספר, מרחיב מאוד את היריעה, הוא בונה סביב לתיאור הדפסת הדפוס הראשון של הירושלמי, שהוא המקור לכל מסכתות הירושלמי הקיימות עד היום, מחקר נפלא שמציג את המעבר מעידן כתבי היד לעידן הדפוס בישראל וגם באומות העולם, כשהוא מתמקד בוונציה העיר הגדולה לדפוס העברי וגם הלועזי, מתאר את דרכי ההעתקה וההגהה וההכנה לדפוס וההדפסה בתקופה ההיא, ומסביר את המשמעות האדירה שהיו לכל אלו גם על הספרים שנדפסו אז וגם על התרבות היהודית בכלל. הדפוס הראשון של הירושלמי מיוחד בכך שכתה"י המקורי ממנו הוא הודפס נמצא לפנינו, הוא כת"י ליידין המפורסם, שלמעשה הוא כאמור המקור הכמעט בלעדי לנוסח הירושלמי 'שלנו'. על גבי כת"י זה נמצאים עד היום הערות המדפיסים וכתמי הדיו מבית הדפוס, כך שביד אחת אנו מחזיקים בדפוס הראשון וביד השנייה במקור הבלעדי ממנו הועתק, ולא נותר אלא להשוות ולבחון ולראות מה אירע בדיוק

נתקבלו במערכת

לנוסח הירושלמי במעבר שבין כתה"י לדפוס הראשון. זהו ספר שמתמצת את עבודת הדוקטור הנרחבת של יעקב צ' מאיר בנושא הזה, והוא חשוב ומרתק, כמעט הייתי אומר שמדובר על ספר חובה לכל העוסקים בתחום ההדרת ספרי הקדמונים ורוצים להבין באופן מעמיק את התהליכים שעברו הספרים מתקופת כתבי היד לעידן הדפוס. בעוד כמה דורות ייערכו מסתמא מחקרים מקבילים שיתארו את המעבר מעידן הדפוס לעידן הדיגיטלי, ועוד מועד לחזון...